

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

*An Evaluation of Russia's Central Asian Policies Post Cold War in the
Context of Neo-Eurasian Perspective*

Yasin ÖZTÜRK**

Öz

Neo-Avrasyacı yaklaşımı göreceli tanımlayan imparatorluk merkezli politikalar Putin dönemi Rus dış politikasında kısmi olarak çoğunlukla karşımıza çıkmaktadır. Neo-Avrasyacılar Boris Yeltsin döneminin başarısızlığını da Avrasyalı olmamaya bağlamaktadırlar. Neo-Avrasyacılar için Orta Asya, devletin güvenliği, bölgenin istikrarı ve Rusya'nın enerji ihtiyacı ve ekonomik çıkarlarının sürekliliği açısından vazgeçilmezdir. Rusya için hem tarihsel bir miras hem de ekonomik amaçlar için vazgeçilmezdir. Bu bağlamda Putin'in Yakın Çevre Doktrini de Neo-Avrasyacı politikalarla tamamen uyum içindedir. Ancak yine de Putin için tamamen Neo-Avrasyacı bir politikacıdır demek, indirgemeci bir yaklaşımdır. Ancak Neo-Avrasyacı yaklaşım, Putin dönemi Rusya'nın dış politikasını şekillendirmede tek yaklaşım olmasa da temel belirleyici yaklaşımların başında gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrasya, Avrasyacılık, Neo-Avrasyacılık, Putin Dönemi Yakın Çevre Doktrini, Dış Politika.

Abstract

The expression that defines Neo-Eurasianism in a relative way is partially confronted with the Russian foreign policy of Putin's era. Neo-Eurasianists also link the failure of the Boris Yeltsin era to the effort of not being Eurasian. For Neo-Eurasian, Central Asia indispensable both energy and economic purposes and historical heritage for Russia. In this context Putin's Near Abroad doctrine is also in full compliance with Neo-Eurasian policies. Nevertheless, for Putin it is totally Neo-Eurasian, which is a reductionist approach. However, Neo-Eurasianist approach is not the only approach to shaping the Russian foreign policy of the Putin, but it is at the forefront of the main determinative approaches.

Keywords: Eurasia, Eurasianism, Neo- Eurasianism, Near Abroad Doctrine in Putin Era, Foreign Policy.

---

* Makale Geliş Tarihi: 20.08.2021

Yayına Kabul Tarihi: 21.12.2021

** Arş. Gör. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı, e-posta: yasin.ozturk@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0000-4518-3862.

GİRİŞ

Avrasyacılık bir ekol olarak I. Dünya Savaşı'yla ortaya çıksa da tarihsel bağlamını 19. yüzyıl düşünürü Alman ekonomist Friedrich List'in gümrük birliği, milli idari ve ekonomi merkezli fikirleriyle kurmaktadır. Bu kapsamda temel gaye, Rusya ve yakın çevresinde milli bir piyasa inşası fikri ile milli bir idari sistemin gerekliliği ve bu kararlılıkla kendi kendine yeten Rusya merkezli entegrasyon düzeni oluşturmaktır. Öyle ki List temelli bu tarihsel bağlam, Soğuk Savaş döneminde işleyen Sovyet Komünizm merkezli düzenle Avrasyacılığı doğrudan kesiştirmiştir.¹ Bu çerçeveden Klasik Avrasyacılık, Sovyet döneminde bir yaşam alanı bulmuştur. Ancak Avrasyacılık özgün bir fikir akımı olarak I. Dünya Savaşı'nda Bolşevik Devrimi'yle savaş dışında kalan Rusya'dan kaçmak zorunda olan aydınların 1920'li yıllarda kurgusal temelini attıkları bir fikir akımı olarak doğmuştur. Rusya'nın içinde bulunduğu istikrarsızlık, Avrasyacılığın bir kurtuluş fikri olarak doğmasını sağlamıştır. Süreç, Avrasyacılığın tarihsel bir fikir olarak kalmadığını göstermiş ve Avrasyacılık, halihazırda Rus dış politikalarında tartışılan bir yaklaşım olarak varlığını sürdürmektedir.

I. Dünya Savaşı'yla çıkış gösteren Avrasyacılık düşüncesi, Rusya için o tarihlerde dönemin diğer fikir akımları olan Batıcılık ve Pan-Slavizm gibi düşüncelerden bir tanesini oluşturmaktaydı. Tarihsel süreç içerisinde bir dönüşüm yaşayan Avrasyacılık fikri, özellikle de Soğuk Savaş sonrasında Rus dış politikasında Neo-Avrasyacılık olarak tekrar gündeme gelmiştir. Özellikle de Putin dönemi Rus dış politikası pratiklerinde karşımıza çıkmıştır. Temelde Rusya'nın batıcı dış politika eğilimlerini eleştiren Neo-Avrasyacı yaklaşımlar, Rus tarih, kültür, dil ve geleneklerini, Rusya'nın ilerlemesi için öncelikli görmüşlerdir. Bu çerçevede Putin dönemi Rus dış politikasına Neo-Avrasyacı düşüncenin hâkim olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışmanın amacı da Yeltsin ve Putin dönemlerinde Rusya'nın Orta

¹ Mark Bassin, "Klasik ve Yeni Avrasyacılık, Geçmişten Gelen Devamlılık", çev., Özgür Tüfekçi, *Bilge Strateji*, 2(4), 2011, s. 129.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Asya politikalarında Neo-Avrasyacı yaklaşımın etkisi olup olmadığını ve bu bağlamda Neo-Avrasyacı yaklaşımların Rusya'nın Orta Asya politikalarına nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda Rusya'nın politikalarının Orta Asya ülkelerinde nasıl karşılık bulduğu, Neo-Avrasyacılığın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) sonrasında coğrafya için yeniden bir birleştirici güç olup olamayacağı sorularına da cevap aranmaktadır.

Çalışma, yukarı da anlatılanlar çerçevesinde, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Avrasya ve Avrasyacılık kavramları teorik perspektifle incelenerek hem tarihsel hem de fikirsel arka plan anlatılmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede Avrasya jeopolitiği, Avrasyacılık fikrinin ortaya çıkışı, fikirsel yaklaşımlar ve Neo-Avrasyacı yaklaşımların fikirsel söylemleri anlatılacaktır. İkinci bölümde ise Neo-Avrasyacı düşünürlerin dış politika yaklaşımları ele alınarak, üçüncü bölüme bir hazırlık safhası olarak teorik bir alt yapı oluşturulmaya çalışılacaktır. Üçüncü bölümde de Yeltsin ve Putin'in yakın çevreye ve özellikle de Orta Asya'ya yönelik dış politikaları uygulamaları ayrı ayrı ele alınarak bu yaklaşımlarda Neo-Avrasyacılık kaynaklı politikaların hangi lider döneminde daha net görüldüğü ifade edilmeye çalışılacak ve Neo-Avrasyacılığın Rus dış politikasındaki yeri ortaya konulacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: AVRASYA VE AVRASYACILIK

20. ve 21. yüzyılda Rusya'nın iç ve dış politik düşünsel çerçevesini belirleyen akımlar, 19. yüzyılda oluşmaya başlamış ve üç ana akım ekseninde şekillenmiştir. Bu akımlar Batıcılık, Pan-Slavizm ve üçüncü bir yol olarak kabul edilen Avrasyacılıktır. Bu üç temel ekol, Rusya'nın hem iç politik uygulamalarını hem de uluslararası politikasını belirlemek adına temelde ekonomik, teknolojik, kültürel, tarihsel ve politik konularda Rus ilerlemesini ve bu amaca yönelik düşünsel altyapı kurmayı amaç edinmiştir.

Avrasyacılık ise 20. yüzyılın başlarında, özellikle de I. Dünya Savaşı sırasında Bolşevik Devrimi'nden kaçan Rus aydınlarının ortaya attığı bir fikir olarak ülkenin düşünce dünyasına katkı sağlamıştır. Ancak kimi düşünürler, Avrasyacı yaklaşımın Pan-Slavist düşüncenin ulus kimliği üzerine olan söylemlerinin taklidi görmektedir. Buna rağmen Avrasyacılık, çoğunlukla ırk üzerinden değil; coğrafya üzerinden ilerleyen daha özgün bir düşünce yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Avrasya'nın ne ifade ettiği büyük önem arz etmektedir.

JEOPOLİTİK ANLAMDA AVRASYA

Avrasya'yı coğrafi bir düzlemde incelemek, Avrasyacılığı anlamak açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak bu noktada bir tartışma da doğmaktadır. Avrasyacılık teorisi mi Avrasya'yı önemli kılmıştır; yoksa Avrasya mı Avrasyacılık doktrinine değer katmıştır? Yoksa bu iki soru, kendi içerisinde tamamlayıcı bir denklemi mi ifade eder?

Söz konusu tartışmanın temeli, mekanın siyasallaşması/siyasallaştırılması özelinde bir tamamlayıcılığı ifade etmektedir. Edward W. Said'in doğu/doğulu yaklaşımı bağlamında değerlendirdiğinde, aslında hem mekanın kimliğe bürünmesi hem de kimliğin coğrafyayla özdeşleşmesi, inşa sürecini ifade etmektedir.² Nasıl ki hem batı hem de doğu mekânsal bir tanımlama olmanın ötesinde bir kimliği etmekteyse, Avrasya da tarihten günümüze bu boyuta evrilmiştir. İbn'i Haldun'un umran/medeniyet yaklaşımı çerçevesinde de mekan, diğer birçok faktör gibi medeniyet inşasında önemli rol oynamaktadır. Yine Rus düşünür Pyotr Savitsky, Avrasya'yı kendi başına bir dünya olarak nitelendirirken; Avrasya'ya mekandan öte bir mana vermiştir.³ Bu çerçeveden Alexandr

2 Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Edward W. Said, *Şarkiyatçılık*, Metis Yayınları, Ankara 2006.

3 Vügar İmanov, "Rusya'nın Medeniyetsel Kimlik İnşası Olarak Avrasyacılık", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 74-76.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Dugin'in ifade ettiği Avrasya İmparatorluğu tezi, mekanın siyasallaşması ve bir kimliğe bürünmesini göstermektedir.⁴

Avrasya kavramı, ilk kez Alman dil bilimci Aleksander Von Humboldt tarafından dile getirilmiştir.⁵ Humbolt, Avrasya'yı coğrafi olarak tanımlarken; etimolojik bir yaklaşımla, Avrupa ve Asya'yı kapsayan coğrafya şeklinde nitelendirmiştir.

Zbigniew Brzezinski'nin tanımlamasına göre Avrasya, yer kürenin en büyük kıtası olan, Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) sonra dünyanın en büyük altı gücünü içinde barındıran, dünya nüfusunun %75'ine sahip, ABD'nin küresel liderliğine karşı durabilecek muhtemel güçleri içeren ve ABD için de hayati önem taşıyan, sınırları Portekiz'in Atlantik'e kıyısı olan Lizbon'dan Rusya'nın en doğusu olan Viladivostok'a kadar uzanan devasa coğrafyayı ifade etmektedir.⁶

Klasik Avrasyacılar için Avrasya, coğrafi olarak belirli sınırları gösteren bir bölgeden çok daha öte bir uygarlık alanı olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda, coğrafi sınırlara da göreceli olarak atıf yapan ancak çoğunlukla kültür, tarih, ırk ve coğrafya birliğini işaret eden yapıyı ya da Savitski'nin ifadesiyle "biyo-coğrafik birlik" anlamını taşımaktadır.⁷

Yeni Avrasyacı Aleksander Dugin'e göre ise Avrasya, kronolojik bir yaklaşımla öncelikle Rus imparatorluk mirasını ve ardından da Sovyet devlet sistemini temsil eden bir uygarlık alanıdır.⁸ Dugin, Avrasya'yı tarihsel Rus coğrafyası olarak nitelendirse de çoğunlukla ve belirgin bir şekilde Avrasya'ya siyasi ve ideolojik bir yaklaşımla bakmıştır. Bu yaklaşımın

4 Aleksander Dugin, *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*, çev., Vügar İmanov, Küre Yayınları, İstanbul 2003, s. 47.

5 Meşdi İsmayilov, *Türkiye ve Rusya Ekseninde Avrasyacılık*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2011, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 3.

6 Zbigniew Brzezinski, *Büyük Satranç Tahtası*, İnkılap Yayınları, İstanbul 2010, s. 59-63.

7 Muhammed Ağcan, "Klasik Avrasyacılıkta Rus Kimliği ve Jeo-Politik Düşüncesi", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 23, 2004-2005, s. 22.

8 Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Aleksander Dugin, *Eurasian Mission An Introduction to New-Euroasianism*, John B. Morgan, der. Arktos Media, UK 2014.

temelinde ise Soğuk Savaş sonrası ABD'nin süper güç olmasına karşı bir duruş yatmaktadır.⁹ Jeopolitik yönünün yanı sıra Avrasyacılığın tanımladığı politik bir öteki de bulunmaktadır. Ötekinin tanımlanması, mücadele edilecek aktörün tanımlanması açısından önem arz etmektedir.

TEORİK PERSPEKTİFTEN AVRASYACILIK TARTIŞMALARI VE YAKLAŞIMLAR: BEN ALGISI VE ÖTEKİLER

Tarihsel kökleri 19. yüzyıla kadar uzanan ve Slovafileizm akımıyla başladığı kabul edilen Avrasyacılık için birçok Rus entelektüel, Rus ulus-devlet inşasının önündeki en büyük sorunu Avrupalılık olarak görmüştür. Dönemin ABD Başkanı James Monroe'nun ortaya attığı Monroe Doktrini'nin Rusya yaklaşımı olarak yorumlanan Avrasyacılık, Avrasya coğrafyasındaki devletlerin Batı ve Batı temelli sömürgeci politikalarından kurtuluşunun tek yolunu Rusya ekseninde kümelenmek olduğunu savunmaktadır.¹⁰ Bu çerçeveden Avrasyacılık ve Avrasyacılık merkezli dair tüm yaklaşımlarda "ben ve öteki" söylemi değişmez bir kaide olmuştur. Ancak Avrupalılığa karşı bu duruş, Rusya'nın doğulu olduğunun kabulü anlamına da gelmemiştir. Öyle ki; 1881 senesinde Rus aydın Fyodor Dostoyevski, Rusya için "Avrupa'da Tatar, Asya'da ise Avrupalıdır" ifadesini kullanarak, Kafkasya ve Orta Asya'da Rusya için batılı bir devlet algısının olduğunu ve yeni bir kimlik yaratmanın gerekliliğini vurgulamıştır.¹¹ Bu çerçeveden bakıldığında Avrasyacılık, geçmiş 19. yüzyılın fikir dünyasına dayanan ve Rusya'nın kimlik bunalımına bir çözüm aramak ve Kafkasya, Orta Asya ve Uzak Doğu politikalarına bir zemin yaratmak amacıyla ortaya çıkmıştır.

9 Bassin, a.g.e., s. 124.

10 Alaeddin Yalçınkaya, "Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ve Dugin'in Yeni Avrasyacılık Önerileri", *Orta Asya ve Kafkasya Rekabette İşbirliğine*, Tayyar Arı, der., MKM Yayınları, İstanbul 2010, s. 267.

11 Merlen Laruelle, *Russian Eurasianism An Ideology of Empire*, Woodrow Wilson Center Press, Washington 2008, s. 2-3.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Bilimsel anlamda Avrasyacılık fikrinin Rus düşünce dünyasına etkisi, I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan Ekim Devrimi'yle ülkeden kaçmak zorunda kalan Nikolay S. Trubetskoy, Petr N. Savitski, Petr P. Suvçinski ve George V. Vernadski gibi aydınların erken dönem Rus Avrasyacılığı konusu üzerine çalışmalar yapmasıyla başlamıştır.¹² Bu çerçeveden bakıldığında Avrasyacılık düşüncesinin bir ırk-millet zemininde değil; coğrafya ve bölge üzerinde ilerleyen "teritoryal millet"¹³ kavramıyla açıklamak gerekmektedir. Bu bağlamda Rus Avrasyacılığı, Asya'daki Slav olmayan milletleri dışlamak yerine politika alanı içerisinde ve Batı'dan daha fazla Rusya'ya yakın görme eğilimindedir.

Avrasyacılık da diğer tüm sosyal bilimlerdeki düşünce akımları gibi tarihsel süreç içerisinde farklı yorumlara evrilmiş ve yeni yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda tarihsel kırılmalar ekseninde Avrasyacılık, Klasik ve Neo-Avrasyacılık şeklinde iki ana başlıkta toplanmıştır. Fakat bu başlıklar altında da farklı yaklaşımlar kendilerini göstermişlerdir.

KLASİK AVRASYACILIK

Rus entelektüeller Avrasyacılık düşüncesini vurgularken Avrasya ve Rusya'nın Batı'dan kültür, tarih, coğrafi ve birçok başlıkta farklı olduğu fikrini temel almışlardır. Klasik Avrasyacılık tarih, kültür, jeopolitik konularının Batı merkezli yorum ve işleyişini öteki olarak nitelendirmiştir.¹⁴ Klasik Avrasyacılık bağlamında Rus tarih, kültür, politika mirası Doğu Almanya'dan Tokyo'ya kadar olan kısmı kapsamakta ve Rus Avrasyası'nın coğrafi sınırları da bu bölgeler olarak kabul edilmektedir.

Kültürel anlamda; Batı ben merkezçiliğine karşı duruş sergileyen ve Batı kültürünün tüm medeniyetlerce kabul edilmesinin imkansız ve

12 İsmayilov, a.g.e., s. 4.

13 Anthony D. Smith, *Milli Kimlik*, çev., Bahadır Sina Şener, Etkileşim Yayınları, İstanbul 1994, s. 134.

14 Demirhan Fahri Erdem, "Rusya'nın İmparatorluk İdeolojisi: Avrasyacılık", *21. Yüzyıl Dergisi*, 25, 2011, s. 98-99.

anlamsız olduğu belirten Klasik Avrasyacı Savintskiy'nin bu söyleminden yola çıkarak Rusya'nın Asyalı bir mirasa sahip olduğu ve buna sahip çıkması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak Asyalı olma fikrini de doğrudan benimsemeyen Avrasyacı düşünürler, Rusya'nın Asyalı kökünde diğer Asyalı milletlerden farklı ve özgün bir yapısının olduğunu, bu haliyle de bir medeniyeti temsil ettiğini ve diğer Asyalı toplumlara örnek teşkil ettiğini belirtmiştir. Ekonomik anlamda ne tam liberal bir yaklaşımı ne de devletçi bir sistemi benimseyen Klasik Avrasyacılar, kamu-özel yatırım ortaklığını kalkınmanın temeli olarak kabul etmişlerdir.¹⁵ Genel bir çerçeveden konuya bakıldığında, Klasik Avrasyacıların ekonomi, tarih, coğrafya ve kültür gibi hemen her alana dair bir yorum üretmeleri, bir medeniyet inşası sürecine girdikleri fikrini uyandırmıştır.

NEO-AVRASYACILIK

Neo-Avrasyacı teori, 1980'li yılların ortalarına gelindiğinde hem iç hem de diş dünyayı algılamada problemler yaşayan Sovyetler Birliği'nde bir reform gerekliliği söylemleri üzerine ortaya çıkmıştır. Ancak bu reform söylemleri, kendi içerisinde reform düşmanları ile reform taraftarları veya ilerleme yanlıları ile ilerleme karşıtları şeklinde bir ayrışmayı da beraberinde getirmiştir. Buradaki reform kelimesinin ifade ettiği anlam ise doğrudan liberal demokrasiyi işaret etmektedir. Çünkü kalkınma ve büyümenin temelinde Liberal Demokratik modelin uygulanmasının gerekliliği fikri yatmaktadır. Ancak bu liberal demokrasi söylemi doğrudan Rusya ile Batı arasındaki NATO-Varşova Paktı veya kapitalizm-sosyalizm çatışmasında doğrudan Batılı yaklaşımın tercih edilmesini ifade etmektedir. Batıcı politikalar ekseninde başlayan reform hareketi SSCB'nin yıkılmasının önüne geçmede başarılı olamamıştır.

¹⁵ Erdem, a.g.e., s. 99.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Batılı reformist politikaların Sovyetlerin yıkılışını önleyememesi, Sovyet muhafazakâr söylemlerinin ön plana çıkmasını sağlamış, Neo-Avrasyacı düşünce de bu dönemde kendisine uygun bir yaşam alanı bulmuştur.¹⁶

Yeni Avrasyacı hareket hem Rusya içinden hem de dışarıdan destek toplayabilmiştir. Rusya' da önceki dönemlerde görev almış bürokratlardan devlet başkanı eski yardımcı Alexandr Rutskoï, dönemin Komünist Partisi lideri V. Züganov, Liberal Demokrat Parti Başkanı V. Jirinovski, Eski Başbakan Yevgeny Primakov, Rusya dışında Kazakistan'da Olcas Süleymanov, Kırgızistan'da ise Cengiz Aytmatov gibi yazarlar ve münevverler, Kazakistan'da dönemin Cumhurbaşkanı olan Nur Sultan Nazarbayev de Neo-Avrasyacı düşüncenin savunuculuğunu ve öncülüğünü yapmışlardır. Nazarbayev, Avrasyacılık konusunda ön plana çıkan devlet adamlarından olmuştur. Kazakistan'daki yoğun Rus etnik nüfusun varlığı, Nazarbayev'i Rusya'yla ittifak kurmaya mecbur bırakmıştır. Bu yüzden Nazarbayev, Avrasyacılığa bir ideal olarak değil; faydacı bir dış politika zemininde yaklaşmıştır. Bu bağlamda Avrasyacılığın vurguladığı etnisite ve Asyalılık gibi kavramlara çok az dikkat çekmiştir.¹⁷

Neo-Avrasyacı yaklaşımı akademik anlamda yaptığı çalışmalarıyla ön plana çıkaran ve Putin'in dış politika uygulamalarında da önemli etkisi olan kişi Aleksander Dugin olmuştur.¹⁸ Dugin'in çalışmalarıyla ortaya çıkan Neo-Avrasyacı düşünce, Klasik Avrasyacı yaklaşımın söylemlerini de temel alarak 21. yüzyıla yönelik felsefi, siyasi ve kültürel bir çerçeve çizmeyi amaçlamıştır. Klasik Avrasyacılar gibi Batı eksenli bir medeniyet kurmayı reddetmiş; ancak Batı'yı tanımlarken Kıta Avrupası şeklinde değil; ABD olarak algılamıştır. Bu çerçevede Neo-Avrasyacılığın ötekisi Anglo-

¹⁶ Dugin, a.g.e., s. 17.

¹⁷ Eldar İsmailov-Vladimer Papava, "Rethinking Central Asia", *Central Asia-Caucasus Institute&Silk Road Studies Program*, 2010, s. 24.

¹⁸ Said Sönmez, "Yeni Batıcılık ve Yeni Avrasyacılık Akımları Bağlamında Yeltsin Yönetimi'nin Doğu Batı Politikaları'nın Analizi", *Gazi Akademik Bakış*, 6(3), 2010, s. 78.

Sakson ittifakı olmuştur.¹⁹ Dugin'in Neo- Avrasyacı yaklaşımları, farklı başlıklar altında teori haline getirilmiştir. Medeniyet inşası konusunda, Trubetskoy'un "Batı İnsanlığa Karşıdır" söylemini İngiltere ve ABD karşıtı bir dönüşüme uğratarak, Neo-Avrasyacılığın ötekisini ortaya koymuştur. Ancak yine de tarihselliği olan Roma-Germen medeniyetine de büyük bir tepki koymaktadır.²⁰ Genel anlamda yukarıda bahsedilen düşünce zeminine dayanan Neo-Avrasyacı düşünce, kendi içerisinde farklı yaklaşımları da ortaya çıkarmıştır.

ILIMLI AVRASYACILIK

İlimli Avrasyacılığın temeli Rusya'nın eşin bir yapıda olduğu ve modernleşmesi gerekliliği üzerine kurulmuştur. Pragmatist Avrasyacılık olarak kabul edilen bu yaklaşım da Rus modernleşmesinin genel Avrasyacı düşünceyi ifade eden, Batılı perspektifle yapılmasının zorunluluk olmadığını ifade etmektedir. Rusya'nın geçmişi çok eskilere uzanan bir tarihsel arka planı ve mirası olduğu anlayışıyla İlimli Avrasyacılar, Batı'yla ekonomik ilişkilerin sürdürülmesine ve Batılı demokratik değerlerin var olmasına karşı çıkmamışlardır.

Toplumsal manada daha bütüncül bir toplum fikrini benimseyen İlimli Avrasyacılar, Batı toplumunun bireyci olarak gördükleri sistemini de reddetmişlerdir. İlimli Avrasyacılara göre, Rusya için bir diğer önemli sorumluluk da eski SSCB coğrafyasındaki ülkeleri ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda kendisiyle ortak bir perspektiften hareket etmeye ikna etmek olarak görülmektedir. Ekonomik ve demokratik değerler anlamında Batı ekolünü reddetmeyen İlimli Avrasyacılar için Pragmatist Avrasyacı ifadesinin kullanılmasının nedeni olarak Batı ile olan ilişkilerin tamamen fayda temelli kurulmasıdır.²¹

¹⁹ Dugin, a.g.e., s. 22-23.

²⁰ Dugin, a.g.e., s. 23-25.

²¹ Göktürk Tüysüzoğlu, "Milenyum Sonrası Türk Dış Politikası: Yeni Osmanlılık ve Türk Avrasyacılığı Ekseninde İnşa Edilen Bir Pragmatizm", *Alternatif Politika*, 5(3), 2013, s. 301-302.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

AŞIRILIKÇI AVRASYACILIK

Aşırılıkçı Avrasyacı yaklaşım, düşünsel alt yapısıyla çoğunlukla Slavofilizm düşüncesine benzemektedir. Bu düşünce, temelde Rusya'nın kurtuluşunun ve büyümesinin yalnızca Slav kültürüne bağlı değerler temelinde olacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda Rus milletiyle organik ve manevi bir bağ bulunduğu düşüncesiyle ortaya çıkmaktadır. Aşırılık Avrasyacı düşüncede Slavofil düşüncesine ek olarak Rus tarih, kültür, dil ve medeniyetine verdiği önemin yanında Rus Ortodoks kilisesine de özel bir rol biçilmiştir.

Din ve kiliseye verilen özel önem ile Aşırılıkçı Avrasyacılar, Slovafillerden ayrılmaktadır. Yine coğrafi olarak da Sovyet mirasını değil de pre-Sovyet dönemini temel alan Aşırılıkçı Avrasyacılar için tarihsel miras Sovyet öncesi dönemi kapsamaktadır. Yine Aşırı Avrasyacılara göre, Sovyet sonrası oluşan multi-etnisiteli coğrafya, Rusya'nın Avrasya misyonu için aslında bir ulusal kimlik krizini ifade etmektedir. Öyle ki; Aşırı Avrasyacılara göre, Rusya'nın halihazırda karşılaşıcağı kimlik sorunları Sovyet dönemindeki multi-etnisiteli yönetim sürecindekilerden daha fazla olacaktır.²²

Sovyet öncesi döneme yapılan tarihsel bağ söyleminin nedeni de böylece ortaya çıkmaktadır. Yine milli kimlik vurgusunu çok fazla yapan Aşırılıkçı Avrasyacılara göre Sovyetler Birliği, Rus milli kimliğinin tam anlamıyla hakim olamadığı, Tatar ve Moğolların milli kimliklerinin ön plana çıktığı bir yapıyı ifade etmektedir. Aşırı Avrasyacı fikir adamı Valery Thiskov'un Aşırı Avrasyacılığın düşünce yapısını özetleyen ifadesine göre, Rus ulusunun Rus anakarasında Rus kimliği ve kültürünün diğer azınlık kültürler ve emperyal güçler tarafından tehdit edilmediği bir ortamda yaşamak, diğer tüm taleplerden üstün ve önceliklidir.²³

22 Graham Smith, "Russia, Multiculturalism and Federal Justice", *Europe-Asia Studies*, 50(8), 1998, s. 1400-1401.

23 Smith, a.g.e., s. 1401.

YAYILMACI AŞIRILIKÇI AVRASYACILIK

Yayılmacı Aşırılıkçı Avrasyacı görüşün temelinde Dugin'in fikirsel alt yapısının olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda Dugin'in aşırılıkçı görüşlerini şu düşünceler oluşturmaktadır:²⁴

- ABD ve İngiltere'nin asıl düşman olduğu ve mücadele edilmesi gerekliliği,
- Kara ve deniz güçleri arasındaki çatışmanın kaçınılmaz olduğu,
- Dostlar ve düşmanlar ayrımının keskin bir şekilde ortaya çıkarılması gerektiği,
- Rusya'nın da Alman nasyonalistleri gibi bir mücadele bilinciyle yetişmesi ve bu mücadele güdüsüyle ortak bir hareket sağlanması.

Tüm bunlara ek olarak Aşırı Avrasyacı düşünce, Avrasyacılığın bir ülkü haline getirilmesi, Avrasya'nın coğrafi olarak eşsiz bir bölge olduğu, Avrasya halkının kolektif sorumluluk yüklenmesi gerekliliği, yönetim şeklinin de Antik Yunan'da olan Demotiya adı verilen Avrasya otoriterliği ve hiyerarşisine dayanması gerekliliği düşüncelerini savunmaktadır.²⁵ Özellikle imparatorluğun varlığının ve geleceğinin temeli olarak da Avrasya'nın Rusyalılaşması fikrinin varlığı, Dugin'in aşırılıkçı yaklaşımının temelini ifade etmektedir.

MODERNLEŞMECİ AŞIRILIKÇI AVRASYACILIK

İşyar'a göre Rus komünist partisi lideri, Gennadi Andreyeviç Zyuganov'un öncülüğünü yaptığı Modernleşmecî Aşırılıkçı Avrasyacılık, Ulusçuluk, Ortadoksi ve Marksizmi bir arada tutan bir değer olarak görülmüştür.

²⁴ Ali Hasanov, *Jeopolitik Teorileri Metodolojisi Aktörleri Tarihi Karakteristiği Kavramları*, Babil Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2012, s. 170.

²⁵ Hasanov, *a.g.e.*, s. 170.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Avrasyacıların temel görüşü olan anti-liberal düzene karşı çıkan bu yaklaşıma göre, Rusya bir ülke değil medeniyettir. Bu medeniyet içerisinde Tatarlar ve Moğolları da barındırmaktadır. Komünist bir yönetim mantığıyla Rusya'nın Üçüncü Bir Roma olduğu düşüncesi savunulmaktadır. Yine Sovyet mirası üzerinden bir Avrasya Devleti kurulmasını öngören söz konusu görüşte, Balkanlar ve Arap Dünyası yakın ilişkiler kurulması gereken bölgeler olarak değerlendirilmiştir. Rusya'nın dahil olmadığı yeni dünya düzeni kurmanın imkansız olduğunu savunan yaklaşım, SSCB'nin yeniden kurulmasını, ancak bunun savaş ve kanla değil; ikna ve rıza yoluyla olacağını savunmaktadır.

NEO-AVRASYACILIĞIN GENEL OLARAK RUS DIŞ POLİTİKASINA YANSIMALARI

Neo-Avrasyacılık kendi içerisinde farklı yaklaşımlar ortaya çıkarmış olsa da bu yaklaşımların geneli, jeopolitik üzerine inşa edilmiştir. Buna ek olarak tüm Neo-Avrasyacı yaklaşımların ortak noktası, Rusya'nın bulunduğu coğrafya da Slav, Slav olmayan, Moğol, Tatar ve Türk milletlerini bir arada tutan eşsiz bir medeniyetin bulunduğu görüşüdür.²⁶ 1990'ların başlarında kendisi gösteren Neo-Avrasyacı görüş, çoğunlukla iki kişiyle özdeşleşmiştir. Neo-Avrasyacılığa coğrafi jeopolitik olarak yaklaşan Aleksandr Prokhonov ve politik jeopolitik olarak yaklaşan Dugin'dir.

Dugin'in dış politika prensiplerine bakarsak, öncelikle Atlantik ötesi Batı olarak nitelendirilen ABD'nin karşısında bir pakt kurmak zorunluluktur.²⁷ Dugin, slogan olarak imparatorluğun toparlanması kavramını özellikle kullanarak sıcak denizlere inmenin Rusya için bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir.²⁸ Yine Rusya'nın Üçüncü Bir Roma olduğu ve Rus milletinin Avrasya kıtasının medeniyet ruhunu taşıdığı ve bir ebedi imparatorluk olma

²⁶ Dmitry Shlapentokh, "A Window on the Minds of the Russian Elite or An Intellectual Ploy?", *Studies in East European Thought*, 59(3), 2007, s. 216.

²⁷ Dugin, a.g.e., s. 6.

²⁸ Dugin, a.g.e., s. 13.

niteliği taşıdığı belirtilmiştir.²⁹ Dugin, müstakbel Avrasya imparatorluğu için batıda Almanya doğuda Japonya karşıtı politikalarından vazgeçilmesinin de bir gereklilik olduğunu öne sürmüştür.³⁰ Bunun yanında Dugin'in dış politikasının olmazsa olmazlarından biri de ortak düşmanın varlığı olmuştur. Öyle ki; bu ortak düşman Avrasya için ABD'nin küresel ekonomik hegemonyası, stratejik kontrolü, piyasacı-liberal değerleridir, bu olgular Avrasya imparatorluğu için ortadan kaldırılması gerekli bir öteki tahayyülü olarak gösterilmiştir.³¹ Bu tahayyülün ittifakı olarak ise Batıda Almanya eksenli Batı Ekseni, Japonya ve Hindistan'ın dahil edildiği Pan-Asya Projesi³² ve İran merkezli Pan-Arap³³ projesiyle 3 jeopolitik eksenli ittifaklar sistemi ön görmektedir.³⁴

Bu görüşlere ek olarak Rusya'nın BDT ülkeleriyle ilişkilerini yeniden canlandırması, Ukrayna, Gürcistan ve Moldova gibi yakın çevre ülkelerinin NATO'ya üyelik ve Batı ittifaklarına katılmalarına engel olunması ve böyle bir girişim durumunda bu ülkelerde bulunan Rus azınlıkların bağımsızlıkları için destek verilmesi de Dugin'in dış politika yaklaşımlarını ifade etmektedir.³⁵ Öyle ki; 2001 senesinde Dugin imzalı Avrasya Manifestosu, Rusya için imparatorluğun yeniden inşasının önündeki temel meseleleri sunmuş, Gürcistan'ın Avrupa Birliği (AB) ve Batılı ülkelerle yakınlaşması Rusya'nın müdahalesini doğurduğu, benzer şekilde Ukrayna'nın mevcut haliyle Rusya ile bir ortak olamayacağı ve parçalanmasının³⁶ bir zorunluluk ifade ettiği belirtilmiştir. Böylece Kırım'ın Rusya tarafından ilhakının zemini oluşturmuştur.

29 Dugin, a.g.e., s. 35.

30 Dugin, a.g.e., s. 49.

31 Dugin, a.g.e., s. 52.

32 Dugin, a.g.e., s. 56.

33 Dugin, a.g.e., s. 64.

34 Dugin, a.g.e., s. 73.

35 Mehmet Seyfettin Erol-Aidarbek Amirbek, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya'nın Dış Politikasında Yakın Çevre ve Orta Asya", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 14(1), 2014, s. 161.

36 Yalçınkaya, a.g.e., s. 271.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

NEO-AVRASYACI YAKLAŞIMLARIN SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARINA ETKİLERİ

Soğuk Savaş sonrasında özellikle de Putin dönemi Rusya'nın Orta Asya politikaları, çoğunlukla Sovyet etkisini önce muhafaza etmek zaman içerisinde de güçlendirmek üzerine olmuştur. Bu bağlamda Rusya, Sovyet mirasını kendisine Orta Asya'da varlığını sürdürmek için bir meşruiyet kaynağı görmektedir. Bir diğer yaklaşımla da Rusya, Orta Asya'yı coğrafi olarak yakın çevre olarak kabul etmekte bölgeye az ya da çok, şiddetli veya zayıf bir şekilde tesir etme zorunluluğunu kendisinde görmektedir. Ancak Rusya, bu etki politikasını ortaya atarken Sovyet mirasını bir meşruiyet zemini kabul etmemiştir. Öyle ki; etki Baltık ülkeleri, Doğu Avrupa ülkeleri ve Moğolistan gibi alanlar Orta Asya kadar etki edilmesi önem arz eden bir coğrafya olarak kabul edilmemiştir. Bu bağlamda sınır komşuları Rusya için ayrı bir önem arz etmektedir.³⁷Fakat bu politikalar, etki derecesi ve yöntemlerine göre Yeltsin ve Putin dönemlerinde farklılıklar göstermiştir. Lakin Orta Asya'nın Soğuk Savaş sonrasında da Rusya için önemini koruduğunu söylemek mümkündür.

YELTSİN DÖNEMİ (1991-1999)

Yeltsin dönemi, Rusya'nın Orta Asya ve Kafkasya politikalarıyla ilgili olarak söylenebilecek en önemli nokta, Batıyla olan ilişkilerle kıyaslandığında ikinci planda olduğudur. Ancak yine de bu dönemde de eski Sovyet ülkelerine yönelik politikalar uygulanmaya çalışılmıştır.1991 senesinde Rusya'nın girişimiyle Belarus ve Ukrayna'nın ortaklığıyla Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) kurularak, Rusya'nın bölgeye olan ilgisinin süreceği gösterilmiştir.³⁸

37 Alexey Malashenko, *The Fight for Influence: Russia In Central Asia*, Carneige Endowment Int'l Peace, 2013, s. 9-10.

38 Erel Tellal, "Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası", *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, 65(3), 2010, s. 206.

Söz konusu girişim, Orta Asya ülkelerinde Slav Birliğine karşı bir Orta Asya Cumhuriyetleri Birliği kurma fikrini de beraberinde getirmiştir. Özellikle de dönemin Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in girişimiyle başlayan ve daha sonra BDT ülkeleriyle ilişkiler kuran Orta Asya Cumhuriyetleri diyalogu arasında bir anlaşma yapılarak SSCB'nin büyük kısmını kapsayan ve Slav birliği olmaktan çıkan bir BDT tesis edilmiştir.³⁹ 1993 yılında ilan edilen Yakın Çevre Doktrini'yle eski Sovyet coğrafyası, ekonomik ve yaşamsal çıkar alanı olarak kabul edilmiş, yine 1993 senesinin Kasım ayında Karaganov Doktrini olarak bilinen askeri dış politika prensipleriyle Rusya'nın BDT ülkelerine nükleer savunma ve saldırı sistemi kurabileceği ve nükleere ilk başvuran ülke olmaktan kaçınmayı reddettiği ifade edilmiştir. Böylece Rusya'nın bölgeye olan ilgisinin sürdüğü açıkça görülmüştür.⁴⁰

Rusya'nın Yeltsin döneminde Orta Asya'yla olan ilgisinin dört kaynağının olduğu ifade edilmektedir. Bunlar; Orta Asya'nın Rusya için "yumuşak karın" olduğu, köktendinci akımların Rusya'yı tehdit ettiği, bölgeyle ekonomik ilişkilerin sürdüğü, bölgedeki doğal kaynaklara olan ihtiyaç ve Rusya'nın bölgedeki askeri varlığının sürmesidir.⁴¹

Buraya kadar bakıldığında Yeltsin dönemi, Rusya'nın Orta Asya politikaları, SSCB benzeri yönetimin devamı şeklinde olduğu kanaati ortaya çıkmaktadır. Ancak Yeltsin dönemi, Rusya'nın ABD ve AB'yle olan ilişkilerine bakıldığında Rusya'nın Orta Asya politikalarının tamamen hayati meseleler üzerine kurulduğu ve bunun dışında çok fazla bir girişimde bulunulmadığı görülecektir.

Rusya'nın ilk devlet başkanı olan Yeltsin, göreve geldiği günden itibaren, Batı'nın demokratik değerler ve kurumların Rusya için vazgeçilmez

39 Asem Nauşabay Hekimoğlu, *Rusya'nın Dış Politikası-1: ABD, AB, Çin, Hindistan, Orta Asya*, Vadi Yayınları, 2007, s. 144.

40 Tellal, a.g.e., s. 206.

41 Tellal, a.g.e. s. 207.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

olduğu fikri üzerinde durmuş, söylem ve eylemleriyle de bu durumu desteklemiştir. Yeltsin ve dış politika kurmayı olan Andrey Kozirov'un Batıcı liberal demokrasi temelli Atlantikçi dış politikalarının temelinde ise SSCB sonrası ekonomik sorunlar yaşayan Rusya'nın bu sorunları Batı'dan gelecek destekle aşacaklarına olan inançlarıdır.⁴² Rusya bu dönemde imparatorluk fikrinden vazgeçmek, bölgesel askeri üstünlük çabası gütmemek, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) üyeleriyle geniş bir işbirliği ortamı oluşturmak, IMF, G7 ve hatta NATO'ya dahi üye olmak Rusya'nın dış politika amaçları arasında görülmüştür. Atlantikçi dış politika yaklaşımı çerçevesinde Rusya, Ukrayna'yı da dahil ederek 1994 yılında NATO'yla Barış İçin Ortaklık programına da dahil olmuştur.⁴³

Yeltsin dönemi Rusya'nın Orta Asya ülkeleriyle olan ilişkilerine bakıldığında, Kazakistan'la en uzun ülke sınırı bulunması ve ülke nüfusunun %37'sinin Rus olmasına rağmen Yeltsin, Kazakistan'la ilişkilere çok büyük bir önem vermemiştir. Kırgızistan ise diğer Orta Asya ülkelerinden farklı olarak doğal zenginlik bakımından daha zayıf konumdadır. Bu yüzden BDT aracılığıyla Rusya'yla iyi ilişkiler kurma çabasına girmiştir.

Tacikistan ise Rusya için 1992-1997 iç savaşı nedeniyle askeri güç kullanarak destek vermek zorunda kaldığı bir ülke konumuna düşmüş ve ilişkiler bu açıdan olumlu şekilde ilerlemiştir.

Türkmenistan ise mevcut enerji kaynakları ve doğal zenginlikleriyle Rusya tarafından rakip görülmüş ve baskı nedeniyle Moskova'yla uzun dönemli enerji antlaşmaları imzalamak zorunda bırakılmıştır. Bu antlaşmalar sayesinde Yeltsin döneminde Rusya, Türkmenistan'da diğer Orta Asya ülkelerine oranla daha etkin kalmıştır.

42 İlyas Kamalov, "Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarının 20. Yılında Rusya'nın Orta Asya Politikaları", Murat Yılmaz, der., *Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*, Rapor No: 02, Ankara 2011, s. 18-19.

43 "Ortaklık Yoluyla Güvenlik", NATO, <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf> (Erişim Tarihi: 13.11.2021), s. 5-10.

Özbekistan ise İslam Kerimov'un BDT'ye olan olumsuz tutumu ve Rusya'nın siyasi ve ekonomik etkisinden uzak kalma çabası sebebiyle Orta Asya'da Rusya'yla olan ilişkilerde en zayıf ülke konumunda kalmıştır.⁴⁴ Yeltsin döneminin bir diğer özelliği de Şanghay İşbirliği Örgütü'nün (ŞİÖ) de bu dönemde kurulmuş olmasıdır. Batı merkezli politikalar izleyen Yeltsin için bu girişim, görece bir zıtlık gibi görünse de kurulan yapının ABD ve Batı'yla bir mücadele merkezi olarak oluşturulmadığı, bu amaçla Kuzey Kore ve Küba gibi ülkelerin dahil edilmemesiyle ispatlanmıştır.⁴⁵

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Yeltsin döneminde Rusya, SSCB'nin bıraktığı ekonomik yükten kurtulmak için tek yolun Batı'yla ekonomik ve siyasi anlamda üst düzey ilişkiler kurmak olduğu düşünmüştür. Bu bağlamda Orta Asya ülkeleriyle olan ilişkiler çok sınırlı olmuş ve mevcut ilişkiler de zorunluluklar üzerine inşa edilmiştir. Ancak bu vaziyet çok uzun sürmemiş ve Putin'in iktidarıyla birlikte tam tersi bir duruma evrilmiştir.

PUTİN DÖNEMİ (1999 SONRASI)

Putin dış politikası ile Rusya'nın yeniden bir güç olarak dünya sahnesine döndüğü ve çok kutuplu bir dış politika izlenen süreç ortaya çıkmıştır. Putin merkezli Rusya dış politikasının çok kutupluluğu BM ve G-8 gibi Batı kaynaklı uluslararası örgütlerde ve eski Sovyet coğrafyasına özel önem verilmekle birlikte, Ortadoğu, Asya-Pasifik ve Afrika'yla da önemli ilişkiler kurulduğu süreci ifade etmektedir.⁴⁶

Rusya'nın Orta Asya'ya yönelik dış politika ilgisinin artmasını doğrudan Putin'in iktidara gelmesine bağlamak eksik bir ifade olacaktır. 1996 yılında Kozirev'in görevden alınıp yerine Primakov'un gelmesiyle, Rusya'nın Orta

44 Kamalov, a.g.e., s. 24-28.

45 Mehmet Hasgüler-Mehmet B. Uludağ, "Üçüncü Dünya Yolunda Rusya ve Orta Asya", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 41, 2009, s. 41.

46 Tellal, a.g.e., s. 215.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Asya politikaları ivme kazanmıştır. Primakov Doktrini'yle de dış politik bir perspektif çizen Primakov,⁴⁷ Rus dış politikasını uluslararası hukuk zemininde yürütmeyi, ABD'yle çatışmayı ön görmeyen ve Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü, Avrasya Ekonomik Birliği ve ŞİÖ'yle de Orta Asya ülkelerini Rusya'nın güvenlik eksenine dahil etme çabasına girmiştir. Avrasyacılık teorisinin Rusya içerisinde yeniden gündeme gelmesi de bu süreçte olmuştur. Öyle ki Primakov için geleceğin Avrasya devlet başkanı söylemleri ortaya çıkmıştır.⁴⁸

Oluşturduğu etki bakımında. Avrasyacı politikaların en yoğun olarak uygulandığı zaman aralığı 2000 sonrası Putin yönetimi süreci olduğu şüphesizdir. Bu noktada gözden kaçırılmayacak önemli bir durum da Putin yönetimi Neo-Avrasyacı düşüncenin hakim olduğu bir dönem olarak kabul edilirken; Avrasyacı yaklaşımların Batı'nın varlığını tehdit gören bir politikayla yürütülmediği açıktır. Bu bağlamda Putin yönetiminde Rus dış politikası Avrasyacı temelde; ancak ABD ve büyük güçlerle doğrudan sıcak çatışma içerisine girmeden ekonomik ve siyasi temelli bir pragmatizmle yürütülmektedir.

Bu bağlamda çoğunlukla Neo-Avrasyacı dış politika izlediği söylenen Putin için bu model çatışmacı ve geçmişe geri dönüş gibi de algılandığı söylenebilir. Bu çerçeveden Vadim Tsımburskiy, Putin dönemi Rus dış politikası için Rusya'nın Neo-Avrasyacıların Batı düşmanlığıyla sürekli bir marjinalleşmeye uğradığı, bu yüzden Avrasyacı düşünceden kaçınmak gerektiği ve Moskova'nın amacının Rusya Adası olarak tarif edilen bölgenin kalkınmasını amaç edindiği Rusya Adası teorisini ortaya koymuştur. Bir diğer yaklaşım ise, Konstantin Eduardovich Sokorin'in Dengeli Uzak Durma Stratejisi olarak adlandırdığı teorisiyle, Rusya'nın dış politikasında dünya

47 Mehmet Seyfettin Erol, "Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya Jeopolitiği ve Türk Avrasyacılığı", *Avrasya'nın Değişen Jeopolitiği: Yeni Büyük Oyun*, Mehmet Seyfettin Erol, der., Barış Platin Kitabevi, Ankara 2009, s. 27.

48 Raşid Tacibayev, "Rusya'nın Orta Asya'ya Yönelik Politikalarının Dönemlere Göre Değişimi", *Bölgesel ve Küresel Politikalarda Orta Asya*, M. Savaş Kafkasyalı, der., Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi İnceleme-Araştırma Dizisi, Yayın No: 10, 2012, s. 202.

politikasını etkileyecek tüm olanakların kullanılması, mevcut ve potansiyel tüm çatışmaları kendi lehine kullanmalı ve bir jeopolitik bölgenin üstün güç olarak ortaya çıkmasını engellemelidir, fikirlerini öne sürmüştür.⁴⁹ Bu iki yaklaşım çerçevesinde bakıldığında, Rusya'nın Putin döneminde Dugin eksenli Avrasyacılık politikaları yürüttüğü görüşü makul olmayacaktır. Ancak bu tespit, Putin'in Avrasyacılığın jeopolitik yaklaşımlarını bir değer olarak kabul ettiği gerçeğini de ortadan kaldırmayacaktır.

Yukarıda bir analiz olarak sunulmuş olunan bu verilere 2000 yılında yayınlanan ve en önemli noktası Rusya'ya yönelik dış tehditler olarak ifade edilen, Rus ulusal güvenlik doktrininde⁵⁰ geçen ilkeler ekseninde bakıldığında,

- NATO'nun Rusya'nın yakın çevresine yayılması ihtimali,
- BM ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) uluslararası güvenliği sağlamadaki etkilerinin azalması,
- BDT'nin kendi içinde bir zayıflık yaşaması ve sınırlarında çatışmaların olması,
- Rusya'ya yönelik toprak taleplerinin varlığı.

Rusya için hayati öneme sahip konular olarak ifade edilmiştir. Yukarıda sıralanan maddeler ekseninde bakıldığında, Putin'in yeni dönemde Avrasyacı politikalar izlemeyi amaçladığı söylenebilir.

Putin'in Orta Asya politikalarına ülkeler bazında uygulama eksenli değinecek olursak, öncelikle Özbekistan'da 2005 yılında meydana gelen ve çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği Andican Olayı, bölge ülkelerinin Moskova'yla yakınlaşmalarının önünü açmıştır. Rusya'ya karşı politikalarında Putin'le birlikte tam bir dönüşüm yaşayan Özbekistan, Rusya

49 Nazım Cafersoy, "Rus Jeopolitik Düşüncesinde Misyon Arayışı", *Avrasya Dosyası*, Jeopolitik Özel Sayısı, 8(4), 2002, s. 95-96.

50 Celeste A. Wallander, "Russian National Security Policy in 2000", *PONARS Policy Memo*, 102, 2000, s. 4.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

merkezli politikalar üretmeye başlamıştır. Bunun neticesinde Özbekistan, KGAÖ ve AEB'ye üye olmuş ve ülkedeki ABD üslerini kapatarak Rusya'yla ilişkilerinin geliştirmiştir.⁵¹ Bu kapsamda Özbekistan, Rusya'yı bölgedeki devamlılığın teminatı olarak görmektedir.

Buna ek olarak Kazakistan, Rus nüfusun yoğun olması nedeniyle Rusya'nın daha aktif rol oynadığı, Nazarbayev'in de desteklediği Avrasya Birliği fikrine bir müttefik olarak görülmesi ve doğal kaynakların yoğun olduğu bir ülke olması hasebiyle Putin için doğrudan ilgili alanı olmuştur. Ayrıca Kazakistan, Avrasya Birliği projesine ilk olarak katılan ülkelerden biri olarak Rusya'nın Kazakistan politikalarına olumlu karşılıklar vermiştir. Yine 11 Eylül sonrasında Afganistan'da artan radikal terör faaliyetlerine karşı 2000'deki BDT nezdinde oluşturulan ve terörle mücadele de sorumlulukların paylaşımını sağlayan terörle mücadele birimine⁵² Kazakistan'ın dahil olması ilişkilerin güvenlik eksenli bir zeminde olumlu bir ivme kazandığını göstermiştir. Kazakistan'daki Baykonur Uzay Üssü'nün 2004 senesinde Rusya'ya 50 yıllığına kiraya verilmesi de Putin'in Kazakistan'a verdiği önemi ifade etmektedir. Kırgızistan ise 2005 yılındaki devrimle politikalarını Rusya merkezli hale getirmiştir.

2005-2010 arası dönemde Kırgızistan dış politikası, Rusya'ya bağımlı hale gelmiş; ancak bu politikadan 2010 yılında Rusya ile ABD arasındaki ABD askeri üsler meselesini bir pazarlık unsuru yaparak tamamen Rusya merkezli dış politikasını pragmatist, çok boyutlu bir hale getirme çabasına girmiştir. Ancak Rusya'nın üslerin kirasını karşılayacağını bildirmesi üzerine Kırgızistan, ABD üslerini kapatmıştır.⁵³

Türkmenistan ise Rusya için enerji merkezi ve hatları konusunda mühim bir müttefik olarak önem kazanmıştır. Bu bağlamda Rusya, BDT

51 Kamalov, a.g.e., s. 32.

52 Roy Allison, "Reassertion in Russia's Central Asia Policy", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 80(2), Israeli-Palestinian Conflict, 2004, s. 285.

53 Kamalov, a.g.e., s. 32-33.

üyeyi de olan Türkmenistan için ekonomik pragmatist bir yaklaşımla politika üretmektedir. Bunun sebebi olarak ise Türkmenistan'ın diğer Orta Asya ülkelerine göre ekonomik bağımsızlığını yakaladığı düşüncesidir.

ORTA ASYA DEVLETLERİNİN RUSYA VE NEO-AVRASYACILIĞA BAKIŞLARI

Rusya'nın Orta Asya politikalarından farklı olarak, bölge devletlerinin Rusya orjinli politikalara bakışları da Rusya-Orta Asya ilişkileri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu makalenin oluşmasındaki en temel sorunsal, "Orta Asya devletleri için Rusya'nın bölgedeki varlığının kabul görmesi ve politikalarına entegre olunması bir tercih mi yoksa bir zorunluluk mudur?" sorusudur. Bu sorunsalın cevabı, hem halihazırda Rusya-Orta Asya ilişkilerinin kavranabilmesi hem de ilişkilerin geleceğine yönelik bir değerlendirme yapılabilmesi açısından değerlidir.

Kazakistan, Rusya'nın Orta Asya politikalarına en hızlı entegre olan devlet konumundadır. Bunu ülkenin kuzeyindeki yoğun Rus etnik yapısı, Rusya'yla sınır komşusu olması ve güvenlik endişeleriyle düşünmek makul sayılabilir. Ancak Nazarbayev'in Avrasyacılık politikalarına bakıldığında, Rusya kaynaklı politikalara entegre olmak hem bir zaruret hem de göreceli olarak tercih şeklinde görülebilir. Bu noktada Kazakistan, Avrasya Birliği Projesi'ne de kurucu ülke olarak dahil olmuştur.⁵⁴ Böylece Rusya'nın Avrasyacı politikalarına karşı eklemleme politikası yürütmektedir.

Kırgızistan AEB'ye 2014 senesinde dahil olarak Rusya'nın Neo-Avrasyacı politikalarına doğrudan karşı çıkmadığını göstermiştir. Ancak yine de Kırgızistan, Rusya kaynaklı politikalara en mesafeli duran devletlerden olmuştur. Rusya ve politikalarıyla ilgili tavrı eko-pragmatist olan Kırgızistan'ın uzun vadeli bir Avrasya Birliği fikrine sıcak bakmayacağı söylenebilir.⁵⁵

54 Yasin Öztürk, "Avrasya Birliği Projesi ve Türk Dış Politikasına Yansımaları", *Avrasya Strateji*, 2013, s. 232.

55 Seyit Ali Avcu, "Avrasya Gümrük Birliği ve Kırgızistan: Avantajları ve Dezavantajları", *Avrasya Etütleri*, 20(45), 1, 2014, s. 280.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Türkmenistan, bölgede Rus politikalarından en bağımsız ülke olarak görünmektedir. Bu durumun temelinde Türkmenistan'ın daimi tarafsızlık iddiasıyla dış politika yürütmesinin olduğu da söylenebilir. Enerji kaynakları ve nakil hatları üzerinde olması Türkmenistan'ı ekonomik olarak Rusya bağımlılığından çıkarmıştır. Böylece Rusya kaynaklı Neo-Avrasyacı politikaların benimsenme ihtimali, Türkmenistan için kısa vadede bir seçenek olarak görülmemektedir.

Özbekistan için, bölgede Rusya ve Çin'e komşu olmaması, nüfusunun çoğunluğunun Özbeklerden oluşması, Özbeklerin kendilerini Timur'un varisi olarak görmesi bu yüzden Türkistan'ın Rus işgaline uğraması ile Rusya Özbekistan için tarihsel bir düşman olduğu yaklaşımları bölge politikalarının temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Özbekistan, bölgedeki Rus yayılmacılığı ve Neo-Avrasyacı politikalara karşı en sert tutum sergileyen ülke olarak kabul edilebilir. Kerimov'un 1994 senesinde ilk kez söylenilen Avrasya Birliği projesini eskiye giden bir yol olarak ifade etmesi, Taşkent'in Neo-Avrasyacı politikaları tehdit olarak algıladığı kanaatini oluşturmaktadır.⁵⁶

SONUÇ

I. Dünya Savaşı sonrasında Rusya'nın Batılı olmadığı, asıl yaşam alanının Asya olduğu teziyle ortaya çıkan Avrasyacılık, Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru bir dönüşüm yaşayarak Neo-Avrasyacılık şeklinde ortaya çıkmıştır. Yeltsin dönemi, Rusya dış politikasına da yoğun eleştiri getiren Neo-Avrasyacılar, 1997 senesinde Primakov'un Dışişleri Bakanı olmasıyla kendilerine bir uygulama sahası bulmuşlardır. Putin'le de dış politika yaklaşımlarında birçok uygulama oluşturan Neo-Avrasyacılar için Rusya'nın Orta Asya'da yeniden etkin olması, İran merkezli Ortadoğu

56 Turgay Düğen, "Rusya'nın Türkistan Hamleleri 2: Özbekistan'ı Kazanmak", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, <http://www.21yite.org/arastirma/orta-asya-arastirmalari-merkezi/2013/05/13/6994/rusyanin-turkistan-hamleleri-2-ozbekistani-kazanmak>, (Erişim Tarihi: 15.01.2017).

politikaları yürütmesi, Avrupa'da Almanya merkezli politikalar yürütmesi, Neo-Avrasyacı dış politikanın yansıması olarak yorumlanmaktadır. İran ve Almanya'nın bölgesel aktör olarak politika yürütmeleri, bu siyasetin temel dayanağıdır.

Kendi içerisinde farklı yönelimleri olan Neo-Avrasyacılığın en önemli temsilcisi olan ve aynı zamanda Putin'in danışmanlığını yapan Dugin'in yaklaşımları, Putin dönemi Rus dış politikasının kaynakları olarak kabul edilmektedir. Fakat bu noktada çeşitli eksiklerin olduğu düşünülmektedir. Özellikle de Dugin'in Neo-Avrasyacı yaklaşımlar içinde daha aşırılıkçı ve radikal olduğu düşünülürse, Putin'in ABD'yle doğrudan çatışmacı bir söylem ve eyleme girmemesi, Dugin'in aşırılıkçı politikalarına tezat teşkil etmektedir.

Dugin'in vurguladığı Avrasya imparatorluğu fikrinin de yine Putin tarafından olmazsa olmaz olarak görüldüğü söylenemez. Ancak Orta Asya'yla güvenlik ve enerji merkezli ilişkiler, ŞİÖ'nün aktif tutulması, Avrasya Birliği'nin oluşturulması, Rusya'nın dünya çatışmalarını kendi lehine kullanması, Ortadoğu'da İran'la yakın ilişkiler, sıcak denizlere inme politikası bağlamında Suriye'de etkin rol oynanması, Türkiye'nin Türk kimliğinin varlığıyla Orta Asya ülkeleri üzerinden etno-politik ilişki kurma çabaları, Neo-Avrasyacı teorinin pratikteki karşılıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Putin dönemi Rus dış politikasının tamamen Neo-Avrasyacı yaklaşım ekseninde uygulandığı tezi tam bir kesinlik ifade etmemektedir. Ancak Putin yönetimindeki Rusya'nın doğrudan sıcak çatışma merkezli yürüttüğü Gürcistan, Kırım ve Suriye politikaları Dugin'in Neo-Avrasyacılık düşüncesinin bir yansıması olduğunu söylemek de zorunluluktur.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

KAYNAKÇA

“Ortaklık Yoluyla Güvenlik”, NATO, <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>, (Erişim Tarihi: 13.11.2021).

AĞCAN, Muhammed, “Klasik Avrasyacılıkta Rus Kimliği ve Geo-Politik Düşüncesi”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 23, 2004-2005, s. 43-67.

ALLISON, Roy, “Reassertion in Russia’s Central Asia Policy”, *International Affairs*, Royal Institute of International Affairs, 80(2), 1944.

AVCU, Seyit Ali, “Avrasya Gümrük Birliği ve Kırgızistan: Avantajları ve Dezavantajları”, *Avrasya Etütleri*, 20(45), 2014/1, s. 269-297.

BASSIN, Mark, “Klasik ve Yeni Avrasyacılık, Geçmişten Gelen Devamlılık”, *Bilge Strateji*, 2(4), 2011, s. 117-135.

BRZEZINSKI, Zbigniew, *Büyük Satranç Tahtası*, çev., Yelda Türedi, İnkılap Yayınları, İstanbul 2010.

DUGIN, Aleksander, *Eurasian Mission An Introduction to New Euroasianism*, John B. Morgan, der., Arktos Media, UK 2014.

DUGIN, Aleksander, *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*, çev., Vügar İmanov, Küre Yayınları, İstanbul 2003.

DÜĞEN, Turgay, “Rusya’nın Türkistan Hamleleri 2: Özbekistan’ı Kazanmak”, *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, <http://www.21yyte.org/arastirma/orta-asya-arastirmalari-merkezi/2013/05/13/6994/rusyaninturkistan-hamleleri-2-ozbekistani-kazanmak>, (Erişim Tarihi: 01.15.2017).

ERDEM, Demirhan Fahri, “Rusya’nın İmparatorluk İdeolojisi: Avrasyacılık”, *21.Yüzyıl Dergisi*, 25, 2011.

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

EROL, Mehmet Seyfettin, "Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya Jeopolitiği ve Türk Avrasyacılığı", *Avrasya'nın Değişen Jeopolitiği: Yeni Büyük Oyun*, Mehmet Seyfettin Erol, der., Barış Platin Kitabevi, Ankara 2009, s. 7-55.

EROL, Mehmet Seyfettin-Amirbek, Aidarbek, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya'nın Dış Politikasında Yakın Çevre ve Orta Asya", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 14(1), 2014, s. 155-177.

HASANOV, Ali, *Jeopolitik Teorileri Metodolojisi Aktörleri Tarihi Karakteristiği Kavramları*, çev. Azad Ağaoğlu, Fuad Şammedov, Babil Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2012.

HASGÜLER, Mehmet-Mehmet B. Uludağ, "Üçüncü Dünya Yolunda Rusya ve Orta Asya", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 41, 2009, s. 39-60.

HEKİMOĞLU, Asem Nauşabay, *Rusya'nın Dış Politikası I: ABD, AB, Çin, Hindistan*, Orta Asya, Vadi Yayınları, İstanbul 2007.

ISMAILOV, Eldar-Vladimer Papava, *Rethinking Central Asia*, Central Asia Caucasus Institute&Silk Road Studies Program, 2010.

ISMAYILOV, Meşdi, *Türkiye ve Rusya Ekseninde Avrasyacılık*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi, Bursa 2011, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

KAMALOV, İlyas, "Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarının 20. Yılında Rusya'nın Orta Asya Politikaları", *Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*, Murat Yılmaz, der., Rapor No: 02, Ankara 2011.

LARUELLE, Merlen, *Russian Euroasianis An Ideology of Empire*, Woodrow Wilson Center Press, Washington 2008.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

MALASHENKO, Alexey, "The Fight for Influence: Russia In Central Asia", *Carneige Endowment Int'l Peace*, 2013.

ÖZTÜRK, Yasin, "Avrasya Birliği Projesi ve Türk Dış Politikasına Yansımaları", *Avrasya Strateji*, 2(2), 2013, s. 223-244.

SAID, Edward W., *Şarkiyatçılık*, Metis Yayınları, Ankara 2006.

SHLAPENTO, Dmitry, "A Window on the Minds of the Russian Elite or an Intellectual Ploy?", *Studies in East European Thought*, 59(3), 2007, s. 3-16.

SMITH, D. Anthony, *Milli Kimlik*, çev., Bülent Sina Şener, İletişim Yayınları İstanbul 2004.

SMITH, Graham, "Russia, Multiculturalism and Federal Justice", *Europe-Asia Studies*, 50(8), 1998, s.1393-1411.

SÖNMEZ, Said, "Yeni Batıcılık ve Yeni Avrasyacılık Akımları Bağlamında Yeltsin Yönetimi'nin Doğu Batı Politikaları'nın Analizi", *Gazi Akademik Bakış*, 6(3), 2010, s. 73-96.

TACIBAYEV, Raşid, "Rusya'nın Orta Asya'ya Yönelik Politikalarının Dönemlere Göre Değişimi", *Bölgesel ve Küresel Politikalarda Orta Asya*, M. Savaş Kafkasyalı der., Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi. İnceleme-Araştırma Dizisi; Yayın No: 10, 2012.

TELLAL, Erel, "Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası", *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, 65(3), s.189-236.

TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, "Milenyum Sonrası Türk Dış Politikası: Yeni Osmanlılık ve Türk Avrasyacılığı Ekseninde İnşa Edilen Bir Pragmatizm", *Alternatif Politika*, 5(3), 2013, s. 295-323.

WALLANDER, A. Celeste, *Russian National Security Policy in 2000*, PONARS Policy Memo 102, 2000.

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

YALÇINKAYA, Alaeddin, "Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ve Dugin'in Yeni Avrasyacılık Önerileri", *Orta Asya ve Kafkasya Rekabetten İşbirliğine*, Tayyar Arı, der., MKM Yayınları, İstanbul 2010, s. 263-293.

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

STRUCTURED ABSTRACT

During the First World War, the idea of Eurasianism emerged that the intellectuals who had to escape from Russia, who had been out of war with the Bolshevik revolution, formed the intellectual foundation. Eurasianism was at that time for Russia to form one of the currents of ideas such as Westernism and Panslavism. The idea of Eurasianism, which underwent a transformation in the historical process, came to the fore as Neo-Eurasianism especially in the post-Cold War Russian foreign policy, and especially in Putin-era Russian foreign policy practices. In particular, Neo-Eurasianist approaches, which criticized Russia's sinking foreign policy tendencies, saw Russian, history, culture, language and tradition as a priority for Russian progress. In this context, it is accepted that Neo-Eurasian thinker dominates Russian foreign policy especially Putin period. In this context, the aim of this Workshop is; answer to the question whether Russia is influenced by Neo-Eurasianism in Central Asian politics in the Yeltsin and Putin periods and how Neo-Eurasianist approaches are reflected in Central Asian politics of Russia. In this context, the question of how Russia's policies respond in the Central Asian countries and as to whether Neo-Eurasianism will be a reunifying force for post-USSR geography, will be tried to be answered. The study is important in terms of understanding the foreign policy implementations of Russia in the last period. The correct analysis of neo-urasian approaches is a very important guide for understanding the Russian foreign policy and for analyzing the future of the Putin era Russia foreign policy.

This study consists of three parts in the context of the targeted questions to be answered above. In the first chapter, the concepts of Eurasia and Eurasianism will be examined from a theoretical framework and both historical and conceptual background will be tried to be explained. So that both the intellectual background of the thought of eurasianism will be revealed and the transformation in the historical

process will be seen more clearly. In addition, in this framework, Eurasian geopolitics, the emergence of the idea of Eurasianism, and the ideas of Neo-Eurasianism approaches will be narrated.

In the second part; by considering the foreign policy approaches of neo-Eurasianism thinkers, a theoretical sub-structure for the third part of the study will be tried to be established. So that the theoretical ground of neo- Eurasian foreign policy rhetoric and actions will be dealt with. In the third chapter; The foreign policy of Yeltsin and Putin towards the immediate surroundings, and especially Central Asia, will be examined separately and in these approaches will be tried to be expressed in which leader period of Neo-Eurasian ideas structures are seen more clearly.

As a result, For the Neo-Eurasians, who created many practices in their foreign policy approaches with Putin, Russia's re-activity in Central Asia, its Iran-centered Middle East policies, its Germany-centered policies in Europe are interpreted as a reflection of Neo-Eurasian foreign policy. However, the approaches of Dugin, who is the most important representative of Neo-Eurasianism, which has different orientations, and who is also Putin's advisor, are accepted as the sources of Russian foreign policy in the Putin period. However, it is thought that there are several shortcomings at this point. Especially considering that Dugin is more extremist and radical in neo-Eurasian approaches, Putin's not engaging in direct confrontational rhetoric and action with the US is in contrast to Dugin's extremist policies. In addition, it cannot be said that the idea of Eurasian empire emphasized by Dugin was seen as indispensable by Putin. However, in the context of security and energy-centered relations with Central Asia, keeping the Shanghai Cooperation Organization active, the creation of the Eurasian Union, Russia's use of world conflicts to its advantage, close relations with Iran in the Middle East, and the policy of landing in the warm seas, there are no issues in Syria. Playing an active role, Turkey's existence of Turkish identity and efforts to establish an ethno-political relationship through

NEO-AVRASYACI PERSPEKTİF BAĞLAMINDA SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUSYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRMESİ

Central Asian countries appear as the practical counterparts of the Neo-Eurasian theory. In this context, the thesis that the Russian foreign policy of the Putin period was implemented entirely in the axis of the Neo-Eurasian approach does not express complete accuracy. However, it is a necessity to say that the Georgia, Crimea and Syria policies carried out by Russia during the Putin era are a reflection of Dugin-centered Neo-Eurasianism.